

IVN-MEDEDELINGEN NOVEMBER 2017, NR. 24

In deze aflevering:

+ Komende evenementen

- ++ Lezingentournee Frits van Oostrom
- ++ Activiteiten Zuid-Afrika Huis
- ++ Thorbecke en Multatuli: een asymmetrische vijandschap
- ++ Harry Mulisch Festival
- ++ Lucretius. De natuur en haar vormen

+ Varia

- ++ Het einde van het 'Negerhollands'
- ++ Pas verschenen (I): *De Parelduiker*
- ++ Pas verschenen (II): *Lo, Donk, Horst. Taalkunde als sleutel tot de vroege middeleeuwen*
- ++ 'El ciudadano ilustre', ('De ereburger')
- ++ Nieuws van de IVN
- ++ Schemerarchieven (24)
- ++ De werkbank (24)

1. KOMENDE EVENEMENTEN

1.1. Lezingentournee Frits van Oostrom

[ingezonden mededeling van Prometheus]

Na het succes van *Maerlants wereld* (winnaar AKO literatuurprijs) komt Frits van Oostrom met een prachtig nieuw boek: *Nobel streven*. In dit prachtige gebonden boek lees je over de onwaarschijnlijke maar waargebeurde geschiedenis van ridder Jan van Brederode, die Van Oostrom virtuoos heeft gereconstrueerd en vervat in een meeslepend verhaal. Er is ook een prachtige **boektrailer**, die [hier](#) is te bekijken.

Dit prachtige verhaal komt pas écht tot leven als Van Oostrom er zelf met vol enthousiasme over vertelt. Vandaar dat hij een tour maakt langs de boekhandels. [Hier](#) vind je de agenda en informatie over de tournee. De data lopen tot in januari 2018.

1.2. Activiteiten Zuid-Afrika Huis

[ingezonden mededeling van Corine de Maijer]

Film: A United Kingdom

(GB, 2017, 113 min, Eng gesproken, NL ondertiteld)

Regie: Amma Asante

Met: David Oyelowo, Rosamund Pike

De film is gebaseerd op het boek *Colour Bar* van Susan Williams en speelt zich af eind jaren 40.

Seretse Khama – prins en troonopvolger van het onafhankelijke koninkrijk Botswana – geniet van het Westerse leven in Londen, dat bruist na het winnen van WO II. Zijn ware identiteit is een goed bewaard geheim, zelfs voor Ruth Williams op wie hij smoorverliefd wordt en wie hij al snel ten huwelijk vraagt. Wanneer Seretse's vader sterft, komt er een abrupt einde aan de wittebroodsweken en moet het paar hun loodzware taak opnemen. Khama wil de troon bestijgen in [Beetsjoeanaland](#), maar wordt door zowel de lokale bevolking als de Britse overheid gedwarsboomd omwille van zijn controversieel huwelijk.

Wanneer: donderdag 2 november, 19.30 uur (zaal open 19.00 uur)

Waar: Zuid-Afrika Huis, Keizersgracht 141-C, Amsterdam

Reserveren: evenementen@zuidafrikahuis.nl

Toegang: € 7,50

Lezing en presentatie van Nicholas Clarke en Siphwe Simelane

Openbare Jaarvergadering Stichting Zuid-Afrika Huis Nederland
Gedeeld verleden opnieuw ontdekt – 130 jaar Zuid-Afrikaanse
Spoorwegmaatschappij

De Nederlandsche Zuid-Afrikaansche Spoorwegmaatschappij is in 1887 te Amsterdam opgericht met als doel de aanleg en exploitatie van spoorwegen in de Zuid-Afrikaanse Republiek. Eenentwintig jaar later werd de onderneming alweer opgeheven, maar ondanks haar korte bestaan heeft ze veel meer nagelaten dan louter spoorlijnen. Vandaag de dag is dat 130 jaar geleden.

Inmiddels is Nicholas Clarke samen met Sipiwe Simelane uit Zuid-Afrika begonnen om zijn erfgoed-project *Footsteps along the track* een concrete en realistische wending te geven. Samen presenteren zij de geschiedenis, maar ook de plannen, ontwikkelingen te nemen stappen op een eveneens bijzondere, historische plek, namelijk in de 1^e klas Wachtkamer op het Centraal Station van Amsterdam. Na afloop heffen we het glas op de 130 jarige ZASM.

Wanneer: zaterdag 4 november, 15.30 uur (ontvangst vanaf 15.00 uur)

Waar: Wachtkamer 1^e klasse, spoor 2b, Amsterdam Centraal Station

Reserveren: evenementen@zuidafrikahuis.nl

Toegang: gratis, aanmelden verplicht

De kunst van debat: Cultuur en het Zuid-Afrikaanse publieke domein - Symposium

Kunst en cultuur vormen dikwijls de aanleiding voor (soms hoogoplopende) discussies over de stand van de samenleving in Zuid-Afrika. Zo wordt Zuid-Afrikaanse literatuur - denk maar aan de thrillers van Deon Meyer of de poëzie van Ronelda Kamfer - dikwijls gelezen als 'sociaal commentaar' op veranderingen in de samenleving. Recent leidde de expositie "Goede Hoop" in het Rijksmuseum in Amsterdam tot een verhit debat over het recht van spreken over en de (institutionele) toe-eigening van het verleden. En het werk van de fotografe Zanele Muholi over de zwarte LGBTI gemeenschap in Zuid-Afrika (te bezichtigen in het Stedelijk Museum Amsterdam tot en met 15 oktober) wakkerde indringende vragen aan over seksualiteit, identiteit, en burgerschap.

Dit symposium richt zich op dit soort kunst- en cultuuruitingen in de publieke domein. Wat is de rol van cultuur en culturele producties (zoals literatuur of film) in discussies over de huidige sociale transformaties die zich momenteel in Zuid-Afrika voltrekken? Welke politieke discussies worden er op dit moment door middel van kunst en cultuur aangewakkerd? Met andere woorden: welke rol spelen kunst en cultuur in de publieke sfeer? Bestaat er eigenlijk wel een publieke domein in Zuid-Afrika of kunnen we beter spreken van meerdere domeinen gevormd langs lijnen van taal, cultuur, huidskleur en plaats? En wat is de rol van Nederland in dit verband en wat doen kunst en cultuur met de transnationale historische banden tussen de twee landen?

Sprekers zijn o.a.:

Prof. Rosemarie Buikema (Universiteit Utrecht)

Prof. Carrol Clarkson (Universiteit van Amsterdam)
Prof. Hein Willemse (Universiteit van Pretoria/Universiteit Gent)
Dr. Ksenia Robbe (Universiteit Leiden)
Prof. Margriet van der Waal (Universiteit van Amsterdam)

Wanneer: donderdag 9 november, 14.00 – 17.00 uur (zaal open: 13.30 uur)
Waar: Zuid-Afrika Huis, Keizersgracht 141-C, Amsterdam
Reserveren verplicht: evenementen@zuidafrikahuis.nl
Toegang: gratis

SOWETO SOUL, muziekdocumentair met nagesprek

(NL/Zuid-Afrika, 2017, 53 min, Engels en Zulu gesproken, Engels ondertiteld)

Regie: Joep Pelt

In samenwerking met verschillende legendarische musici uit Zuid-Afrikaans maakte de Nederlandse muzikant en producent Joep Pelt het album *Soweto Soul*. Daarnaast werkte hij ook direct aan een documentaire om het creatieve proces van speciale muziekproject vast te leggen. De documentaire is een eerbetoon aan de muzikale ziel van de townships geworden. Door de verhalen van de diverse artiesten te verzamelen, wordt een mooi beeld van de nooit eerder gedocumenteerde Zuid-Afrikaanse muziekgeschiedenis geschetst. Naast muzikale ontmoetingen en interviews zijn er in de documentaire unieke archiefbeelden te zien, evenals een sfeerverslag van de opnamesessies voor het album "Soweto Soul!".

Na de film wordt Joep Pelt geïnterviewd door muziekjournalist Stan Rijven.

Wanneer: donderdag 9 november, 19.30 uur (zaal open 19.00 uur)

Waar: Zuid-Afrika Huis, Keizersgracht 141-C, Amsterdam

Reserveren: evenementen@zuidafrikahuis.nl

Toegang: € 10,-

ZUID-AFRIKAANSE KERSTMARKT

Op zondag 19 november is het hele Zuid-Afrika Huis open voor de jaarlijkse, gezellige Kerstmarkt. Onder het genot van een hapje of drankje in kerstsfeer is dit dé plek om alvast uw Sinterklaas- en Kerstcadeautjes te kopen.

U kunt op deze kerstmarkt onder andere terecht voor:

Heerlijke wijnen, boerewors, biltong, beskuit, sieraden, Christmas Cake, ansichtkaarten, kalenders, Art & Craft van de San (Bushmen uit Zuidelijk Afrika), fudge, tassen, koekjes, speciale kruiden en uiteraard onze eigen specialiteit: boeken (zowel nieuw als tweedehands).

Deelnemers zijn o.a.: Boerwors Koning, Rooikat Reizen, From Africa with Lover, Kalahari Support Group, Beskuitblik, Afrikos, Balkema's X-mas cake, Art -4 You, Palm Tree Care Centre, Fudge, Carina Claassens Ceramic Design en de bibliotheek

van het Zuid-Afrika Huis.

Wanneer: zondag 19 november, 12.00-16.00 uur

Waar: Zuid-Afrika Huis, Keizersgracht 141-C, Amsterdam

Toegang is gratis; pinnen is niet mogelijk dus neem cash mee!

Sophie Feyder over 'Popular photography, Resilience en de Ngilima collectie'

Lunchgesprek, Erasmusprijs

Ter ere van de Erasmusprijswinnaar 2017, professor Michèle Lamont, organiseert de Stichting Praemium Erasmianum samen met het Zuid-Afrikahuis op vrijdag 24 november een lunchgesprek met Sophie Feyder (Dissertatieprijswinnaar 2017) over het thema 'Popular Photography and Resilience in the context of apartheid South Africa'. Het onderzoek van Feyder naar een bijzondere privéfotocollectie van de Ngilimafamilie uit Zuid-Afrika sluit daar goed op aan. Feyder onderzocht het werk van Ronald Ngilima en diens zoon Thorence die in de jaren vijftig en zestig de zwarte, gekleurde en Indiase gemeenschap in Benoni vastlegden.

Sophie Feyder gaat in gesprek met Bart Luirink, journalist, schrijver en Zuid-Afrika-kenner over de collectie, haar onderzoek en het boek dat zij samen met Tamsyn Adams schreef.

Wanneer: vrijdag 24 november, 12.00 – 14.00 uur (inclusief lunch)

Waar: Zuid-Afrika Huis, Keizersgracht 141-C, Amsterdam

Reserveren verplicht evenementen@zuidafrikahuis.nl

Toegang: gratis

Leeskring Zuid-Afrika Huis

Tiny Kraan bespreekt *Hy kom met die skoenlappers* van Valda Jansen

Wanneer: dinsdag 28 november, 19.30 uur (19.00 uur koffie)

Waar: Zuid-Afrika Huis, Keizersgracht 141-c, 1015 CK Amsterdam

Kosten: € 2,50

Aanmelden: tel. 020-6249318 of per e-mail: bibliotheek@zuidafrikahuis.nl

Muziekperformance HA!Man en Joke Debaere

De Zuid Afrikaanse HA!Man (Francois le Roux) begon zijn loopbaan op tienjarige leeftijd als orgelist, daarna als klassieke cellist, maar besloot twintig jaar geleden over te stappen. Nu is hij een "improviserende, eclectische muzikant". Hij organiseerde zelf jaarlijkse tournees in Europa, Afrika, de US, Korea en trad vrijwel overal op: in obscure alternatieve kelders, maar ook de prestigieuze Royal Albert Hall, in kerken, scholen en tal van huiskamers. Vijf jaar geleden ontmoette hij de Belgische actrice/schrijfster Joke Debaere, met wie hij nu zijn leven en de HA!Show deelt. In hun HA!Shows smelten cello, piano, stem, geluid, woord, elektronische tracks,

beweging en beeld samen tot een creatieve, improvisatie die altijd verrast. Hoe experimenteel hun improviserend uitgangspunt ook mag zijn, hun werk blijft toegankelijk voor een breed publiek. Duizenden mensen, van jong tot oud, kunnen getuigen dat de ervaring recht naar het hart gaat, uitdagend is, blijvende herinneringen nalaat en een bron van inspiratie voor velen is.

Voor meer info, ga naar www.hamanworld.com en www.hamanworld.com/jokedebaeredutch.html

Wanneer: dinsdag 28 november, 19.30 uur (zaal open 19.00 uur)

Waar: Zuid-Afrika Huis, Keizersgracht 141-C, Amsterdam

Reserveren: evenementen@zuidafrikahuis.nl

Toegang: € 7,50

1.3. Thorbecke en Multatuli: een asymmetrische vijandschap

[ingezonden mededeling van Klaartje Groot, Multatuli Genootschap]

Remieg Aerts, hoogleraar Geschiedenis van de Universiteit van Amsterdam, houdt een lezing getiteld 'Thorbecke en Multatuli, een asymmetrische vijandschap'. Wij kennen Thorbecke en Multatuli als twee van de grootste publieke figuren van de negentiende eeuw, maar wat Multatuli betreft was dat er een te veel. Dat liet hij blijken in de ruim honderd grafschriften die hij Thorbecke nasmeet bij diens dood. Waarom was hij zo op de liberale leider gebeten? En wat vond Thorbecke eigenlijk van de schrijver die wij nu eren als de belangrijkste van zijn tijd? In deze najaarsvoordracht gaat het om verwantschap en verschil. Want in beide ligt de verklaring voor de eruptie aan grafschriften.

Na de pauze staat een andere opponent van Multatuli centraal: Gouverneur Generaal Duymaer van Twist. Eerst draagt acteur Krijn ter Braak voor uit *Over Vrije arbeid*, de brochure die Multatuli eens aan de GG cadeau heeft gegeven met een provocerende, handgeschreven opdracht. Daarna zullen de nazaten Hora en Lia Duymaer van Twist dit bijzondere exemplaar overdragen aan het Multatuli Genootschap/Huis, dat vertegenwoordigd zal worden door nazaten van de familie Douwes Dekker.

Programma

13.30 - inloop

14.00-15.00 uur - Lezing - Remieg Aerts

Pauze met koffie en thee

15.30-15.45 - Voordracht uit *Over vrije studie* - Krijn ter Braak

15.45-16.00 - Overdracht brochure *Over vrije arbeid* - nazaten Duymaer van Twist aan nazaten Douwes Dekker namens het Multatuli Genootschap/Huis.

16.00 - Borrel op eigen gelegenheid

Datum: zaterdag 4 november, 13.30-16.30 uur

Locatie: Openbare Bibliotheek van Amsterdam (OBA, Oosterdokskade 143 1011 DL Amsterdam), in de Prinsen/Keizerszaal op de 6e etage.

Toegang: leden gratis; introduc e(s) € 10,- ter plaatse contant te voldoen

1.4. Harry Mulisch Festival

[ingezonden mededeling van Stichting Vrienden van het Harry Mulisch Huis]

Op 4 en 5 november vindt alweer de vijfde editie van het Harry Mulisch Festival plaats: een programma vol literatuur, kunst, wetenschap en po zie. Breng een saluut aan de Grote Meester en laat je meevoeren door een scala aan jonge schrijvers, dichters en kunstenaars.

[Programma](#)

1.5. Lucretius. De natuur en haar vormen

[ingezonden mededeling van Jan Noordegraaf, Amsterdam]

Symposium n.a.v. het Lucretius-proefschrift van Ida Gerhardt, 75 jaar geleden cum laude verdedigd aan de Universiteit Utrecht.

Organisatie: VU (Mieke Koenen), UU (Keimpe Algra) & Ida Gerhardtgenootschap

13.00-13.30: Inloop, koffie & thee

13.30-13.50: 'Toga's tarten: Ida Gerhardt en Utrecht' Introductie door dr. Mieke Koenen, Latiniste VU, voorzitter Ida Gerhardtgenootschap.

13.50-15.15 uur: lezingen & discussie

- Prof. dr. Keimpe Algra, hoogleraar Antieke Wijsbegeerte, decaan Geesteswetenschappen UU: 'Het Lucretius-beeld van Ida Gerhardt'
- Prof. dr. Piet Schrijvers, em. hoogleraar Latijnse Letterkunde, vertaler: 'De Lucretius-vertaling van Ida Gerhardt'
- Kila van der Starre, promovenda-literatuurwetenschap UU, po ziecritica, dichteres: 'Ida Gerhardt in de openbare ruimte: nummer 1 op straatpo zie.nl'

15.15-15.45 uur: Pauze, koffie & thee

15.45-17.00 uur: lezing, voordracht & interview

- Prof. dr. Wiljan van den Akker, faculteitshoogleraar Geesteswetenschappen, vicerector UU: “‘Het leven is niet gemakkelijk voor de besten onzer’”; Ida Gerhardt, Johan Polak en hun plaats in de moderne letterkunde’
- Mieke van Zonneveld, dichteres, Neerlandica, alumna VU: draagt gedichten voor van Ida Gerhardt, J.H. Leopold en haar zelf. Daarna gaat zij in gesprek met Sean Keller, classicus, alumnus VU, secretaris Ida Gerhardtgenootschap.

17.00-18.00 uur: Borrel

Wanneer: zaterdag 11 november, 13.30-18.00 uur

Waar: [Senaatszaal, Academiegebouw Universiteit Utrecht](#), Domplein 29, 3512 JE Utrecht

Toegang: studenten: gratis

Leden van het Ida Gerhardtgenootschap: € 12.50; niet-leden: € 15.00

Aanmelding en informatie: Mieke Koenen m.h.koenen@vu.nl

Sean Keller: secretariaat@idagerhardtgenootschap.nl

==> Kijk ook altijd even in [Neerlandistiek](#) (het vroegere Neder-L)

2. VARIA

2.1. Het einde van het ‘Negerhollands’

[ingezonden mededeling van Jan Noordegraaf, Amsterdam]

Naar aanleiding van Robbert van Sluijs, *Variation and change in Virgin Islands Dutch Creole. Tense, Modality and Aspect*. Utrecht: LOT 2017. Proefschrift Radboud Universiteit Nijmegen. 383 pp.

In mei dit jaar verscheen van de hand van de Nijmeegse taalkundige Robbert van Sluijs een studie over een aantal aspecten van een creooltaal die enkele eeuwen lang een interessante rol heeft gespeeld op de Maagdeneilanden, een voormalige Deense kolonie die in 1916 aan de Verenigde Staten is verkocht. De dissertatie van Van Sluijs

is gewijd aan wat de auteur noemt het 'Virgin Islands Dutch Creole'. In bekende neerlandistische overzichtswerken zoals *Die Creol Taal. 250 years of Negerholland texts* (1996) van Van Rossem & Van der Voort en *Het verhaal van het Nederlands* (2009) van Van der Sijs en Willemyns vindt men deze creooltaal benoemd als 'Negerhollands'. In de literatuur is niet onbekend wanneer en door wie de term is gemunt. We moeten daarvoor terug naar de negentiende eeuw.

In het kader van de groeiende belangstelling voor de 'Nederduitsche tongvallen' attendeerde de polyhistor en latere rijksarchivaris Mr. L.Ph.C. van den Bergh (1805-1887) in het *Taalkundig Magazijn* van 1840 op 'eene tongval, die tot nog toe schier geheel onbekend is en evenwel tot onze taal in eene nauwe betrekking staat: ik bedoel het Neger-Hollandsch'. Hij doelde hiermee op de 'tongval' die 'door de Creolen op de eilanden St. Croix, St. Jan en St. Thomas, tot de kleine Antilles in America behoorende', gesproken wordt, eilanden die vroeger wel de Deense Antillen genoemd werden.

Uit de toentertijd bekende meerdelige *Mithridates oder allgemeine Sprachenkunde* (1806-1817) van J.C. Adelung c.s. citeert Van den Bergh een proeve van dit Negerhollands, en wel een van de twee versies die de *Mithridates* anno 1809 geeft van het Onze Vader in de 'Mundart der Creolen' op St. Croix: 'Ons Vader, die ben nabinne die Hemel, joe Naam word geheiligt; joe Kooningrik kom; o dat joe Will sal geskied op die Aarde, soo as na die Hemel; gie one van Dag ons daglik Brood; en vergie ons onse Skulden, soo as ons vergie [...] ons Skuldenaars; en lay ons niet na Versoeking; maar verloss ons van die Quaaie; want van joe ben die Koningrik, en die Kracht, en die Heerlikheid na Ewigheid. Amen.'

In een afrondende alinea geeft Van den Bergh kort commentaar op deze tekst. 'Men ziet', zo merkt hij op, 'dat de taal *zuiver Hollandsch* is (mijn curs., JN), maar naar de volksuitspraak geschreven; alleen schijnt deze tongval geneigd de eindletters in te slokken: *geskied* voor *geskieden*, *vergie* voor *vergeef*; het enkele woord *na*, voor *in*, is vreemd'. De Amsterdamse hoogleraar Hugo Beijerman (1791-1870) reageerde overigens kritisch op dit oordeel van Van den Bergh. Het kwam hem 'bedenklijk' voor of men 'die in Negermonden tot een zonderling mengelmoes misvormde en gebroken spraak tot onze *Nederduitsche* tongvallen kan brengen', zo lezen we in *Het Instituut, of verslagen en mededeelingen door de vier klassen van het Koninklijk Nederlandsch Instituut* (1842).

De (waarschijnlijk) door Van den Bergh gemunte term 'Negerhollandsch' is niet onbekend gebleven. In september 1847 bijvoorbeeld werd het woord gebruikt door dominee Nicolaas Beets (1814-1903) in zijn redevoering over *Des Christens schuld aan den heiden*, uitgesproken in de Broedergemeente te Zeist. Die tekst werd gepubliceerd in 1848. Dat dominee Beets ook over taalkundige onderwerpen schreef, mag bekend zijn en dat hij de term 'Negerhollandsch' kende, ligt voor de hand: in het *Taalkundig*

Magazijn van 1840 volgt Beets' artikel over 'Noordhollandsch taaleigen' (510-515) onmiddellijk na een drietal korte observaties van Van den Bergh, waaronder het stukje over het Negerhollands. Al met al wordt in verschillende publicaties uit de jaren veertig naar de squib van Van den Bergh verwezen.

Het is goed mogelijk dat de term 'Negerhollandsch' gevormd is op basis van het in de achttiende eeuw ruimschoots bekende woord 'Negerengels', dat vooral betrekking had op Suriname. Een voorbeeldzin: 'Het Neger-Engelsch dat in Demerary en de Berbice gesproken wordt is nog onzuiverder en ongeregelder dan dat in Suriname; het Creoolsch op Curaçao is verschillende van beide', aldus de Nederlandse bewerker van de *Mithridates* (Le Jeune 1827: 381).

Het lijkt me overigens niet uitgesloten dat Van den Bergh, een Shakespearekenner, de term in vertaling uit het Engels heeft overgenomen. In een boek van de Amerikaanse predikant Joseph John Gurney (1788–1847), die omstreeks 1830 een winter op de Antillen heeft doorgebracht, *A Winter in the West Indies: Described in Familiar Letters to Henry Clay, of Kentucky* (1840), wordt bijvoorbeeld enkele malen gesproken over het 'Negro-Dutch, a barbarous jargon now little spoken by the people'. Het werk verscheen in 1843 in Nederlandse vertaling; daar wordt verwezen naar het 'Neger-Hollandsch', 'eene barbaarsche taal, die weinig door het volk meer gesproken wordt'. In taalkundige kring werd het woord 'Negerhollands' vooral bekend door een publicatie van de bekende Leidse creolist D.C. Hesseling (1859-1941), *Het Negerhollands der Deense Antillen* uit 1905. Meer dan een eeuw is deze term gebruikt door taalkundigen zoals Jac. Van Ginneken, Hugo Schuchardt, 'de meester uit Graz', en vele andere binnen- en buitenlandse geleerden na hen. Zeker in de laatste decennia is er met veel energie en met veel enthousiasme over een reeks van creolistische onderwerpen gepubliceerd.

Daarbij is de term 'Negerhollands' in de 21ste eeuw evenwel onder vuur komen te liggen in verband met de ongunstige connotatie ervan. Philipp Krämer (2016: 104) merkt bijvoorbeeld op dat 'la communauté scientifique est consciente des problèmes posés par sa connotation raciste et son imprécision historique'. Hij geeft dan ook de voorkeur aan de term *cariole*, een neologisme gevormd door verfransing van het Duitse *Cariolisch* of *carriols*, een woord dat we al in 1736 tegenkomen bij de Duitse zendeling Friedrich Martin (zie onder meer Van Rossem & Van der Voort 1996: 26).

Ook bij Van Sluijs speelt de negatieve connotatie een doorslaggevende rol. 'Het woord *neger* werd in de koloniale context gebruikt voor tot slaaf gemaakte mensen van Afrikaanse afkomst en wordt nog steeds als minachtende term gebruikt voor zwarte mensen in het algemeen. Als zodanig is gebruik van deze naam misplaatst en onnodig kwetsend', zo oordeelt hij. Van Sluijs kiest daarom een andere term. 'In het Engels bestaat er een neutraal alternatief, Virgin Islands Dutch Creole of kortweg Dutch Creole. In het Nederlands is zo'n alternatief niet voorhanden en de letterlijke vertaling *Nederlands Creools* roept over het algemeen alleen maar vraagtekens op, ook bij mensen die wel degelijk van de taal zelf gehoord hebben of er bekend mee zijn'. Toch zal hij deze term gebruiken in de Nederlandse samenvatting van zijn dissertatie, bij gebrek aan beter.

Van 'Negerhollandsch' naar 'Nederlands Creools': voor sommigen zal het even wennen zijn.

Verwijzingen

L.Ph. C. van den Bergh. 1840. 'Iets over het Neger-Hollandsch'. *Taalkundig Magazijn* 3, 500-501.

Philipp Krämer. 2016. 'Combien de néerlandais? Histoire linguistique et histoire de la linguistique dans les Îles Vierges danoises'. *Histoire Épistémologie Langage* 38/1: 103-120.

J.C.W. Le Jeune. 1827. *Geschied- en letterkundige nasporingen omtrent de afkomst en verspreiding der talen van de onderscheidene volkeren, met eene inleiding tot de algemeene taalkunde, bearbeid voor ongeleerden*. Tweede stuk. Delft: Allart.

Cefas van Rossem & Hein van der Voort. 1996. *Die Creol Taal. 250 years of Negerholland texts*. Amsterdam: Amsterdam University Press.

Een belangrijke bron van informatie over het Nederlands Creools c.a. is de door Cefas van Rossem beheerde website: *Die creol taal. Information about the Dutch related creole language of the US Virgin Islands*. <<https://diecreoltaal.com>>. De tekst van Van den Bergh is er ook te vinden.

2.2. Pas verschenen (I): *De Parelduiker*

[ingezonden mededeling van Hein Aalders]

De nieuwe *Parelduiker* is verschenen en bevat behalve de vertrouwde artikelen over schrijvers over wie je altijd meer zou willen weten nog drie opmerkelijke stukken, waarvan twee over de oorlog:

Brakman in de oorlog

Willem Brakman-biograaf Nico Keuning neemt aan de hand van de autobiografische roman *Debielen en demonen* Brakmans oorlogsjaren onder de loep. Die vormden een keerpunt in zijn leven. Als onderduiker leefde hij als een monnik op zijn kamer. Hij stortte zich op het staatsexamen om naar de wens van zijn moeder na de oorlog geneeskunde te gaan studeren. Kordaat zei ze haar 22-jarige zoon voor: 'Als ze vragen wat je doet dan zeg je dat je voor dokter studeert.'

Oorlogsnippers van Gerard Reve

Nog steeds dwarrelen bijzondere snippers van Gerard Reve uit de archieven. Als je ernaar zoekt tenminste. Reve-chroniqueur Nop Maas vertelt erover. Met dank aan het speurwerk van Koos Groen, die op een uitvoerig politieverlag stuitte, opgetekend uit de mond van Reve, over een diefachtige collaborateur in de oorlog. En we lezen over enkele nu pas geïdentificeerde bijdragen van de jonge *Parool*-medewerker Reve: zijn aanwezigheid op zijn eerste werkdag bij de schietpartij op de Dam, en zijn verslag van het proces tegen de joodse verraadster Ans van Dijk.

De vriendschap van Jan Vermeulen en Hans Warren

Vlak na de oorlog leerde Hans Warren de Leidse boekhandelaar Jan Vermeulen (bevriend met Gerrit Achterberg, later zwager van Jan Wolkers) kennen. Beiden debuteerden als dichter en raakten bevriend. De vriendschap die Vermeulen voor een gesneuvelde Duitse soldaat voelde, speelt op de achtergrond mee. Aan de hand van brieven en documenten tekent Warren-biograaf Mario Molegraaf hun vriendschap op.

ISBN 978 90 5937 492 8 (ook via het CB bestelbaar).

80 blz. € 12,50. Abonnement (5 nummers p.j.) € 49,90. Digitaal abonnement (pdf) € 34,90.

De Parelduiker is een uitgave van de Stichting Het Oog in 't Zeil i.s.m. Uitgeverij Bas Lubberhuizen en wordt financieel ondersteund door het Nederlands Letterenfonds, het R.O. van Gennep Fonds en de Stichting Vrienden van De Parelduiker. Redactie Hein Aalders (eindredactie), Marco Daane, Marco Entrop, Marsha Keja, Menno Voskuil en Thijs Wierema. Zie ook: www.parelduiker.nl

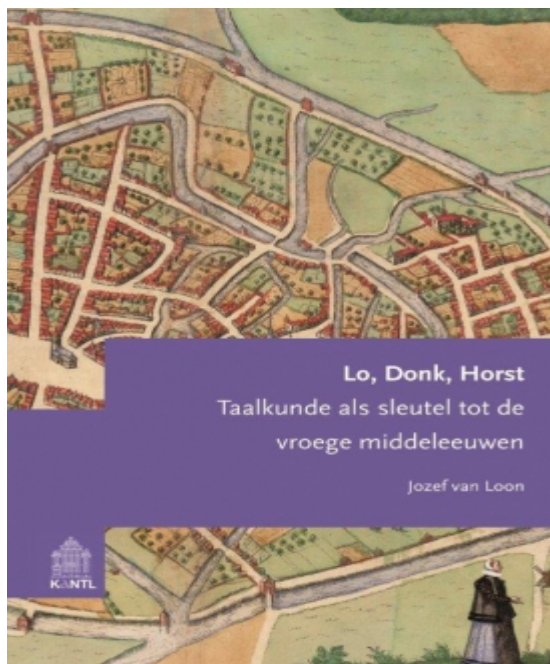
2.3. Pas verschenen (II): *Lo, Donk, Horst. Taalkunde als sleutel tot de vroege middeleeuwen*

[ingezonden mededeling van Secretariaat KANTL, Gent]

Taalkunde is een van de meest veronachtzaamde hulpwetenschappen voor de studie van de vroegste middeleeuwen. Dit boek probeert daar verandering in te brengen.

In het eerste deel wordt de precieze betekenis bepaald van drie welbekende grondwoorden (lo, donk en horst) in de Nederlandse toponymie. Door die inzichten komen sommige teksten die tot nu historisch weinig geloofwaardig werden geacht, in een onverwacht nieuw licht te staan. Het wordt aldus mogelijk met verrassende scherpste door te dringen tot de geschiedenis van de Frankische en Merovingische periode, waarbij in het bijzonder wordt ingegaan op de oudste geschiedenis van Oudenburg, Gent, St.-Ghislain en Lier.

Dit boek is niet alleen een pleidooi voor de herwaardering van de filologische taalkunde, maar ook voor een vernieuwde studie van de rijke hagiografische literatuur van de middeleeuwen.

Over de auteur

Jozef van Loon is emeritus gewoon hoogleraar Duitse en Nederlandse taalkunde aan de Universiteit Antwerpen. Van zijn hand zijn onder meer volgende boeken: *Morfeemgeschiedenis en -geografie van de Nederlandse toenames* (Handzame 1981), *De ontstaansgeschiedenis van het begrip Stad* (Gent 2000), *Principles of Historical Morphology* (Heidelberg 2005) en *Historische Fonologie van het Nederlands* (Antwerpen 2014).

[Bestelinformatie](#)

2.4. 'El ciudadano ilustre' ('De ereburger')

[ingezonden mededeling van Hanneke Eggels, Cour de Culture, Beesel]

Negentien jaar lang besprak ik in mijn cursus van Cour de Culture in boeken van Nobelprijswinnaars. De film 'De ereburger' die dit jaar uitkwam – een Nobelprijswinnaar Literatuur wordt in een klein dorp 'ontvangen' - sluit mooi aan bij mijn ervaringen als grootstedeling in een ingeslapen Limburgs dorp - als *tongue in cheek*. Ik kon me het ongemak voorstellen van de dorpingen in confrontatie met de wereldberoemde schrijver, Het: doe maar gewoon....wij kennen je nog toen je met een van onze dorpsvrouwen vree....hun ironie maar ook anderzijds de arrogantie van de overal elders gevierde schrijver. Waar ligt de empathie van de kijker? Dat blijft door alle gelaagdheid in het ongewisse.

Als Daniel Mantovani, een Nobelprijswinnaar Literatuur (Oscar Martínez), bij de terugkeer in zijn geboortedorp wordt geïnterviewd door de lokale omroep zien we hem zitten in de houten bankjes van de geïmproviseerde studio en zien we hem tegelijkertijd in de zoeker van de videocamera die alles opneemt. Het is een van de kleine aanwijzingen voor de kijker dat we in El ciudadano ilustre rekening moeten houden met de verschillende lagen die een film kan hebben.

Maximaal 15 lezers van deze nieuwsbrief kunnen zich opgeven voor een datum van dvd-vertoning van *De ereburger* bij mij thuis in het koetshuis van kasteel Nieuwenbroeck in Beesel. Toegang vrij, een bijdrage wordt op prijs gesteld. Na je aanmelding hoor je meer, zodra de dvd 'De ereburger' rechtenvrij is voor vertoning in huiselijke kring. [Mijn contactgegevens](#)

Ook gepland is een vertoning van een van de twee boekverfilmingen van de nieuwe Nobelprijswinnaar Literatuur Kazuo Ishiguro. Verfilmd zijn: *Remains of the day* en *Never let me go... Laat me nooit alleen* gaat over gekloonde orgaandonoren.

2.5. Nieuws van de IVN

[Oktobernummer *Internationale Neerlandistiek* uit](#)

[Oproep tot bijdragen 20^e Colloquium Neerlandicum 2018](#)

[Aanmelden voor Nieuwsbrief IVN](#)

2.6. Schemerarchieven (24)

[Neerlandici zouden veel vaker in archieven moeten kijken](#)

2.7. De werkbank (24)

[Vijf jaar on line: termen uit de metriek, stilistiek, versleer, verteltheorie, editietechniek, codicologie en boekwetenschap](#)

IVN-leden lezen *VakTaal* [online](#)

*Reacties, opmerkingen en bijdragen
(en natuurlijk ook e-adreswijzigingen) naar:*

*Wim Klooster of Guido Leerdam,
wgk@xs4all.nl of guidoleerdam@gmail.com
www.ivn.nl*

Internationale
Vereniging voor
Neerlandistiek